

УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто теоретичні та практичні питання здійснення виробничої діяльності сучасними підприємствами. Досліджено характерні риси сучасного виробництва, проаналізовано основні види виробничих систем, складено їх класифікацію. Обґрунтовано вибір показників оцінювання рівня рентабельності виробничої діяльності підприємства.

Ключові слова: підприємство, управління, виробництво, виробнича діяльність, рентабельність, виробничі стратегії, виробничі системи, ефективність.

Abstract

Theoretical and practical issues of production activity by modern enterprises are considered. The characteristic features of modern production were studied, the main types of production systems were analyzed, and their classification was made. The choice of indicators evaluation of the level of profitability of the production activity of the enterprise is substantiated.

Key words enterprise, management, production, production activity, profitability, production strategies, production systems, efficiency

Кардинальні зміни в організації виробництва, які відбулися останнім часом в більшості галузей промисловості, прискорення процесів автоматизації, роботизації та діджиталізації, стрімке розширення ринку різноманітних товарів і послуг тощо загострило конкуренцію на всіх ринках світу, як внутрішніх, так і зовнішніх. Все це спонукає вітчизняні підприємства до використання нових, більш ефективних форм організації виробничої діяльності, підвищення її рентабельності тощо, оскільки в нових економічних умовах продовжити успішно працювати зможуть тільки ті підприємства, які витрачають менше ресурсів на виготовлення продукції більш високої якості, є більш мобільними, гнучкими, мають достатні резерви для свого подальшого розвитку тощо.

Неоднозначні прогнози, що їх постійно висловлюють відомі економісти щодо подальшого розвитку світової економіки, примушують підприємства різних форм власності до активізації пошуку нових форм організації виробничої діяльності та підвищення її ефективності. Тому, не дивлячись на значну кількість досліджень з цієї тематики, обрана тема досліджень є актуальною.

Метою досліджень є аналіз теоретичних і методологічних організації виробничої діяльності на сучасних підприємствах та розроблення рекомендацій з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності цієї діяльності.

Результати дослідження

Під час проведення досліджень встановлено, що будь-яке підприємство являє собою певну виробничу систему – тобто не просто суму окремих структурних підрозділів підприємства, їх функцій, прав і обов'язків, а таке їх об'єднання, в результаті чого утворюється нова *інтегрована якість*, тобто така якість, яка є абсолютно новою по відношенню до мети, задач та призначення підрозділів, що утворюють цю виробничу систему. Окрім того, будь-яка виробнича система завжди є *штучною*, оскільки створюється людиною, та *об'єктивною*, оскільки підпорядковується дії об'єктивних економічних законів.

Виробнича система підприємства будується на певних принципах. Так, *цілісність* означає, що результативність функціонування всієї виробничої системи є більшою, ніж результативність функціонування кожної із її частин окремо, що пояснюється дією закону синергії. *Структурованість* означає, що виробничу систему можна охарактеризувати через опис окремих її частин. *Ієрархічність* означає підпорядкованість одних частин виробничої системи іншим частинам системи, тобто всі складові частини виробничої системи можуть мати різний обсяг прав, обов'язків та відповідальності.

Динамізм означає, що будь-яка виробнича система за певних обставин має швидко змінюватись, розвиватись, переходити з одного якісного стану в інший, залишаючись при цьому цією ж самою виробничою системою. *Емерджентність* означає, що будь-яка виробнича система зазвичай має якісно нові властивості, які відсутні у її складових частин. *Гомеостатичність* означає здатність виробничої системи підтримувати внутрішню рівновагу при зміні стану зовнішнього середовища, а також змінювати свою структуру з метою протидії впливам зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть негативно впливати на функціонування цієї виробничої системи і навіть її зруйнувати. *Урахування інтересів* полягає в тому, що виробнича система підприємства має задовольняти інтереси як самого підприємства, так і його структурних підрозділів, власників і всіх працівників. *Економічність* означає, що виробнича система підприємства має забезпечувати економне використання всіх видів ресурсів при досягненні підприємством найвищих результатів діяльності.

Під час проведення досліджень було проаналізовано зміст понять «виробнича діяльність» та «управління виробничою діяльністю підприємства». Було доведено, що *виробнича діяльність* – це такий вид діяльності підприємства, який здійснюється в конкретних технічних умовах і безпосередньо спрямований на виробництво певного *фізичного продукту* шляхом використання відповідних технологій та за допомогою різних засобів праці (або вручну) з метою задоволення існуючих потреб людини, підприємства і суспільства в цілому. А управління *виробничою діяльністю підприємства* являє собою систему впливу на процеси виготовлення продукції та на структурні підрозділи підприємства, в яких виконуються функції трансформації (перетворення) вхідних ресурсів, що надходять на підприємство, у певний фізичний продукт, намагаючись при цьому забезпечити найвищу рентабельність виробничого процесу і якомога повне задоволення потреб споживачів.

Було доведено, що на рентабельність виробничої діяльності підприємства впливає багато факторів, причому одні з них впливають безпосередньо, а інші опосередковано. Тому було зроблено спробу систематизувати виробничі процеси і операції, які більшою мірою можуть впливати на рентабельність виробничої діяльності підприємства і які мають постійно аналізуватися керівництвом підприємства (див. таблицю 1).

Таблиця 1– Деякі основні фактори, що найбільше впливають на рентабельність виробничої діяльності підприємства ([1])

Вид впливу на рентабельність виробничої діяльності	Об'єкти управління (фактори впливу)	Можливі напрями управління об'єктами, що можуть впливати на рентабельність виробничої діяльності підприємства
Прямий вплив на рентабельність (ефективність) виробничої діяльності	Витрати на матеріали в основному виробництві	Нормування витрат. Застосування нових видів матеріалів. Облік витрат матеріалів. Впровадження ресурсозберігаючих технологій. Зменшення випуску бракованої продукції
	Витрати живої праці в основному виробництві	Нормування витрат живої праці. Укріплення дисципліни праці. Зменшення тривалості всіх технологічних процесів. Підвищення продуктивності праці. Механізація і автоматизація робіт
	Витрати уречевленої праці в основному виробництві	Впровадження високотехнологічного обладнання. Підвищення продуктивності обладнання. Зменшення амортизаційних відрахувань в розрахунку на одиницю продукції (чи її обсяг)
Опосередкований вплив на рентабельність виробничої діяльності підприємства	Витрати на функціонування допоміжного та обслуговуючого виробництва	Зменшення витрат на обслуговування обладнання. Недопущення поломок обладнання. Застосування прогресивних видів ремонтів. Зменшення витрат на внутрішньозаводське транспортування продукції
	Загальновиробничі витрати	Скорочення витрат на опалення, освітлення, ремонт приміщень тощо. Скорочення управлінського персоналу

Для покращення управління виробничими процесами і операціями на досліджуваному підприємстві було запропоновано впровадити систему «виробничої логістики», одним із основних завдань якої є забезпечення безперебійного виробництва продукції встановленої якості у чітко визначені терміни, а також забезпечення безперервного руху предметів праці по робочих місцях при одночасній мінімізації витрат на виробництво цієї продукції [2].

Підприємству було рекомендовано впровадити *інтегрально-процесну* систему організації оперативного управління виробничою діяльністю, яка базується на формуванні і плануванні *комплексних облікових виробничих завдань* і дозволяє встановити більш чіткий зв'язок між результатами роботи конкретних виконавців (підрозділів підприємства) і кінцевими результатами виробничої діяльності підприємства, оскільки всі виробничі процеси і операції, що виконуються на підприємстві, будуть аналізуватися і контролюватися не за предметом діяльності, а за їх впливом на кінцеві результати діяльності підприємства. А це дозволить розробити і впровадити дієву систему матеріального стимулювання працівників за своєчасне та якісне виконання поставлених виробничих завдань, що суттєво підвищить матеріальну зацікавленість працівників (і структурних підрозділів підприємства) у покращенні результатів своєї роботи і підвищить тим самим рентабельність виробничої діяльності підприємства загалом.

Було зроблено обґрунтування вибору показників, за якими можна оцінювати рентабельність (ефективність) виробничої діяльності підприємства [3]. Такими показниками визначені: загальний рівень рентабельності виробничої діяльності підприємства; частка прибутку від виробничої (операційної) діяльності підприємства у чистому доході підприємства; рентабельності основних засобів підприємства, активів підприємства, власного капіталу підприємства; коефіцієнти оборотності оборотних активів, виробничих запасів та інші показники.

Висновки

В сучасних економічних умовах господарювання рентабельність виробничої діяльності підприємств залежить від багатьох факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, правильно обраної виробничої стратегії розвитку підприємства, достовірного оцінювання ефективності діяльності підприємства та впровадження на підприємстві дієвого механізму оперативного управління виробничою діяльністю підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мартиненко В.П., Гальчик О.А. Функції управління виробничою діяльністю підприємства. У зб. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. вип. 20, 2017. С. 217-222.
2. Безсмертна, О.В. Логістика : навчальний посібник [Електронний ресурс] / О. В. Безсмертна, О. О. Мороз, Т. Б. Білосконь, І. В. Шварц. Вінниця :ВНТУ, 2018. 161 с.
3. Бочкарьова Т.О., Кулинич Р.О., Пігуль Н.Г. Показники рентабельності підприємств різних галузей України та шляхи підвищення їх рівня. Мукачевський державний університет. Журнал «Економіка і суспільство». 2017. Випуск 10. С.188-193.

Козловський Володимир Олександрович – к.е.н., доцент, професор кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: v@vin.ua або Kozlovskiy.vk.vntu.edu.ua

Паночішин Андрій Миколайович – студент 2-го курсу магістратури гр. МПОУ-22м факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: andrewpn92@gmail.com.

Kozlovskiy Volodymyr Oleksandrovych – Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsya, e-mail: v@vin.ua or Kozlovskiy.vk.vntu.edu.ua.

Panochyshyn Andrii Mykolayovych – a student of the 2nd year of the master's degree in MPOU-22m of the Faculty of Management and Information Security of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: andrewpn92@gmail.com .